

Nr 563

Av herr **Isacson m. fl.**, om återfående av överskjutande insatskapital i ekonomisk förening.

(Lika lydande med motion nr 685 i Andra kammaren)

I de likalydande motionerna I: 64 och II: 66 vid 1958 års vårriksdag hemställdes att 18 § föreningslagen (nedan FL) måtte ändras så, att medlem i ekonomisk förening skulle genom partiellt utträde kunna återfå s. k. överskottsinsats utan att behöva avgå ur föreningen. Motionerna var föranledda av ett utslag av regeringsrätten den 12 december 1957, vari denna slog fast att FL ej tillät partiellt utträde. Riksdagen biträdde motionärernas hemställan och begärde i sin skrivelse nr 173 sådan utredning som motionärerna föreslagit. Härefter svarade emellertid justitieministern på en interpellation vid 1960 års vårriksdag, att han önskade avvakta frågans ytterligare prövning i rättstillämpningen innan lagändring skedde. Någon sådan prövning har emellertid ännu efter fem år icke kommit till stånd.

Den av regeringsrätten fastslagna tolkningen av 18 § FL medför betydande praktiska nackdelar, som får anses utgöra ett avsteg från den kooperativa huvudprincipen att medlems rättigheter och skyldigheter skall bestämmas av hans deltagande i den kooperativa föreningens verksamhet. Om man till åttlydnad av denna princip t. ex. låter insatsskyldigheten bestämmas av medlemmens omsättning med föreningen, medför prejudikatet att insatsskyldigheten följer stigande omsättning men däremot icke kan lämpas efter en varaktigt sjunkande omsättning. Exempel på hindersam följd av regeringsrättsutslaget kan också hämtas från producentkooperativa föreningar med treledsorganisation. Vid denna organisationsform är lantbrukaren ansluten till en primärförening, som i sin tur är ansluten till en sekundärförening. Sistnämnda förening är medlem i en riksorganisation. Primärföreningens insatsskyldighet i sekundärföreningen motsvarar summan av lantbrukarnas insatsskyldighet i primärföreningen. Då lantbrukare avgår ur den sistnämnda föreningen, är denna stadgeenligt skyldig återbetala lantbrukarens insatser. Regeringsrättsutslaget hindrar däremot sekundärföreningen att återbetala motsvarande insatsdel till primärföreningen eftersom denna icke avgår ur sekundärföreningen. Det har vidare inträffat fall där föreningar vid modernisering av sina stadgar ändrat insatsgrunden med åtföljande sänkning av insatsskyldigheten för somliga medlemmar; härvid har betydande belopp överskottsinsats uppstått, som icke

kunnat återbetalas till medlemmarna till följd av regeringsrättens tolkning av 18 § FL. Svårighet uppkommer även för sådan producentkooperativ förening, som betjänar olika slag av jordbruksverksamhet. Om en medlem i en sådan förening nedlägger någon av de verksamheter, som föreningen betjänar, måste det mot den nedlagda verksamheten svarande insatskapitalet kvarstå i föreningen till dess medlemmen helt upphör med jordbruk. Det torde vara uppenbart att en lagbestämmelse av denna innebörd icke är lämplig i dagens läge med det kapitalbehov jordbruket har: den hindrar jordbrukets föreningar att återbetala kapital som medlemmarna har behov av. Den är också ett hinder mot de specialiseringssträvanden som blir allt starkare inom jordbruket för att uppnå större effektivitet.

Vad här sagts är emellertid inte enbart ett producentkooperativt jordbrukarintresse. Även för konsumentkooperationen och bostadskooperationen föreligger samma intresse av att 18 § i nämnda lag får en ändamålsenlig utformning.

På grund av vad sålunda anförts hemställer vi, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t ånyo anhålla om utredning rörande sådan ändring av 18 § lagen den 1 juni 1951 om ekonomiska föreningar att medlem i dylik förening, utan att behöva avgå ur denna, skall kunna helt eller delvis återfå den del av sitt insatskapital, som över-skjuter det i stadgarna föreskrivna minimikapitalet.

Stockholm den 26 januari 1966

Birger Isacson

Sten Åkesson

Harald Pettersson

Thure Dahlberg